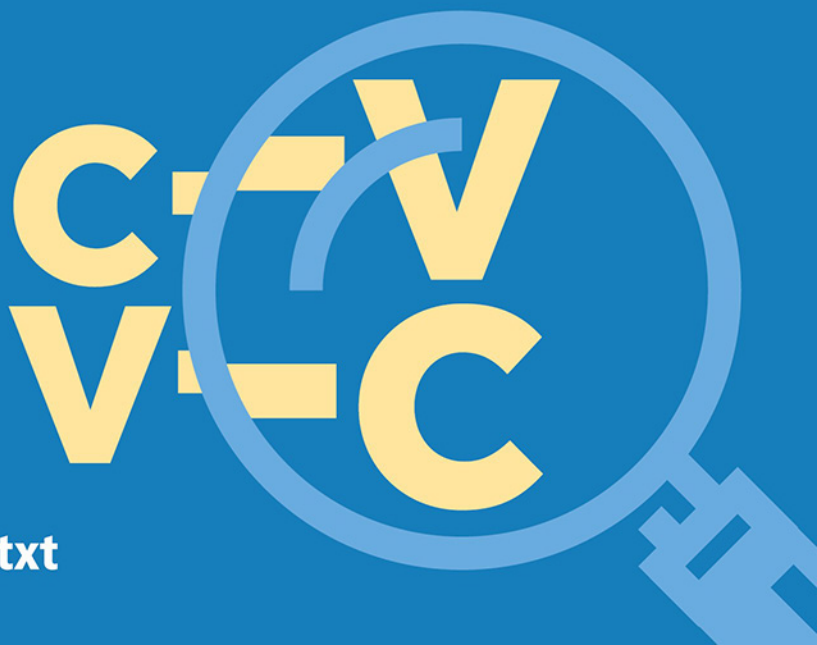

nou diccionari escolar

castellà-valencià
valencià-castellà

adaptat
a la nova
normativa
de l'AVL

bromera.txt

introducció

Un diccionari bilingüe és fonamentalment un pont entre dues llengües: estableix una connexió entre les maneres de referir-se a una mateixa realitat des de dues perspectives distintes. Però, en el cas concret del castellà i del valencià, és encara molt més que això. Per la situació de contacte intens en què han conviscut aquestes dues llengües al llarg del temps, un diccionari bilingüe és una eina clau per a l'aprenentatge.

Per això, aquest diccionari s'ha dissenyat pensant en les necessitats del món educatiu valencià. Hem volgut anar més enllà del simple repertori de correspondències de veus entre dos idiomes i atendre específicament les necessitats que es plantegen en l'aprenentatge del valencià. Així, s'ha incidit sobretot en la fraseologia i en la paremiologia, dos àmbits especialment complexos, on fàcilment es produeixen nombroses interferències lingüístiques. I també en els noms propis, tant de lloc com de persona. Per la situació de domini del castellà en l'àmbit dels mitjans de comunicació, ben sovint es tendeix a assimilar com a pròpies denominacions de ciutats i països en la forma castellana. Per aquest motiu, tot i que aquestes referències són, des de l'ortodòxia lexicogràfica, més pròpies d'obres enciclopèdiques, hem optat per incorporar-les a aquest diccionari. Igual que molts noms propis de persones que tenen formes diferents en castellà i en valencià. La nostra pretensió ha sigut, en tot moment, fer una obra útil: que servira realment als seus destinataris —els estudiants valencians— a dissipar els dubtes que se'ls pogueren plantejar.

Val a dir, a més, que aquest diccionari no és una obra aïllada. Forma part d'un projecte global que Edicions Bromera va iniciar ja fa prou anys amb un equip estable de persones, amb plena consciència de la importància que té la lexicografia com a suport a l'ensenyament. Evidentment, unes obres s'entrellacen amb les altres, s'embeuen de la pròpia experiència i es retroali-

menten. La lexicografia és, certament, una ciència que s'arrela en la tradició més profunda de la llengua, però alhora és també fortament innovadora: ha d'auscultar la realitat de cada dia per a incorporar les innovacions lèxiques que sorgeixen constantment, tant en l'àmbit de les noves tecnologies com en la bullícia de l'expressió col·loquial. I amb aquesta voluntat d'equilibri entre tradició i modernitat hem elaborat aquest diccionari. Amb el desig d'ajudar els estudiants de valencià a augmentar el seu domini de la llengua.

el diccionari pas a pas

Els lemes.

Les paraules sobre les quals es dona informació estan escrites en negreta.

abatarar *v. tr. y pron. abatarir.*

Criteris d'ordenació

Els lemes s'ordenen seguint els criteris d'alfabetització internacional. Així, en la part castellà-valencià, els lemes que comencen amb *ch* van en la lletra *c*, després de les paraules començades amb *ce* i abans de les començades per *ci*; i els que comencen per *ll*, en la lletra *l*, després de *li* i abans de *lo*.

ceuti *-ina* *adj. y m. y f. de Ceuta.*

chabacanada *f. → chabacanería*

chuzo *m. 1. pica (f.).*

2. caer chuzos de punta *ploure a bots i barrals, ploure a semalades.*

ciaboga *f. ciavoga.*

Marques de femení

En el cas que els lemes presenten variació de gènere, les formes de femení es fan constar a continuació del lema, mitjançant la terminació específica del femení precedida d'un guionet.

bandido *-da* *m. y f.1. bandit -ida.*

Marques de plural

Quan els lemes presenten una forma de plural irregular, s'indica a continuació del lema, entre claudàtors, mitjançant l'abreviatura *pl.*

café *[pl. -es] m. cafè.*

Informació gramatical.

La categoria gramatical està indicada per l'abreviatura corresponent, escrita en cursiva, a continuació del lema o de la marca que indica la terminació pròpia del femení.

ballenato *m.* balenó.
ballenero -ra *adj. y m. y f.* balener
 -a.

Diversitat de categories gramaticals.

En el cas que les diverses accepcions que formen una mateixa entrada tinguen categories gramaticals diferents, s'indica la categoria gramatical específica darrere del número que introdueix cada accepció.

basto -ta 1. *adj.* [*poco delicado*] bast
 -a, grosser -a, groller -a.
 2. *m.* [*de la baraja*] basto, bastó.
 3. *m.* [*de una silla de montar*] bast.

Paraules polisèmiques.

Quan una paraula té diversos sentits, que es tradueixen per paraules distintes, cada una de les traduccions s'introdueix amb un número d'orde, escrit en negreta, i seguit d'una breu explicació entre claudàtors que permet distingir clarament la traducció més adequada per a cada context.

espinilla *f.* 1. [*parte delantera de la pierna*] canella, canyella.
 2. [*grano pequeño*] barb (*m.*).

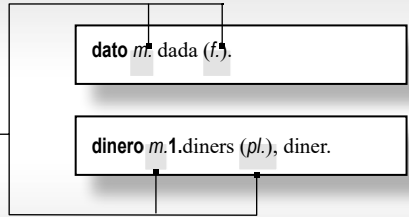
Diversitat de traduccions.

Quan un lema pot traduir-se, segons els registres o varietats dialectals, per diferents paraules, es donen les diverses solucions perquè l'usuari del diccionari pugui triar la més adequada a les seues necessitats.

hundir *v. tr.* afonar, enfonsar,
 esfondrar, ensorrar.

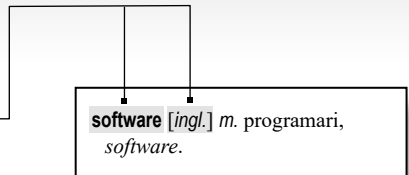
Contrast de categories gramaticals.

En el cas que la paraula traduïda tinga una categoria gramatical diferent de la del lema, s'indica entre parèntesis a continuació de la paraula traduïda.

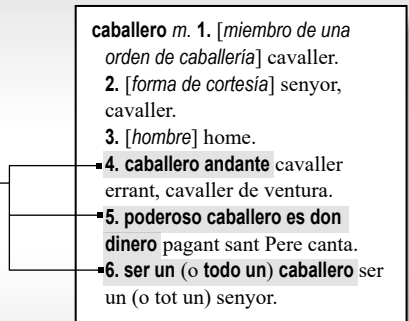
Neologismes.

S'ha parat una especial atenció a les novetats lèxiques, per a evitar que es traslladen les adaptacions d'una llengua a l'altra. Quan el neologisme encara manté la grafia de la llengua originària, està escrit en cursiva i amb l'abreviatura entre claudàtors de la llengua de procedència.

Modismes i refranys.

Els modismes i els refranys són construccions lexicalitzades que cada llengua ha anat fixant al llarg del temps de manera peculiar. Per això és fonamental la preservació de la seua genuïtat. Estan escrits en negreta, dins de l'entrada corresponent al primer substantiu del modisme.

Models verbals.

En la part central del diccionari, es donen els principals models verbals de conjugació, tant en castellà com en valencià.

PRESENT	IMPERFET	PASSAT SIMPLE
cante	cantava	canti
cantes	cantaves	cantares
canta	cantava	cantà
cantem	cantàvem	cantàrem
canteu	cantàveu	cantàreu
canten	cantaven	cantaren

Topònims.

Els noms de lloc, segons la tradició de cada cultura, poden tindre formes distintes en cada llengua. Per a facilitar-ne la consulta, s'han agrupat en un apartat específic de Topònims.

▪ **Tayikistán** *n. geogr.* Tadjikistan.

▪ **Zaragoza** *n. geogr.* Saragossa.

Gentilicis.

Les denominacions que reben els habitants de cada lloc, pel seu interès específic, s'han reunit en dos apartats específics: els Gentilicis i topònims valencians i els Gentilicis del món.

▪ **alcalalí -ina** *adj. i m. i f. (Alacant)*
allicantino -na.

▪ **buñolense** *adj. y m. y f. (Buñol)*
bunyolenc -a.

▪ **congoleño -ña** *adj. y m. y f. (Congo)*
congolés -esa.

Antropònims.

Els noms de persona estan tractats en dos apartats diferenciats: d'una banda, els noms propis habituals i, d'una altra, els noms de personatges històrics, mitològics o actuals que, pel fet de procedir de cultures on s'utilitza un alfabet no llatí, es transcriuen de manera diferent en castellà i en valencià.

▪ **Alberto -ta** *n. y pr. y f.* Albert -a.

▪ **Agamenón** *n. pr. m.* Agamèmnon.

▪ **Chaikovski, Piotr Ilich** *n. pr. m.*
Txaikovski, Piotr Ílitx.

Abreviacions.

Les formes abreujades són recursos cada vegada més freqüents en el llenguatge. Per això, s'ha creat un apartat específic amb les marques abr. (abreviatura), simb. (símbol) o sigla.

▪ **ayto** *abr.* ajunt.

▪ **lmo** *abr.* Il·lm.

A

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z

a¹ [pl. aes o as] f. 1. [etra] a.

2. **a por a y b por b** fil per agulla (o randa), amb tots els ets i uts.

a² prep. 1. a. *El instituto está a dos kilómetros de casa.* → L'institut està a dos quilòmetres de casa.

2. [indicando dirección] a. *Queremos mudarnos a un piso más grande.* → Volem mudar-nos a un pis més gran.

3. [delante de un complemento directo] [generalmente no se traduce]. *He visto a tu amiga Ana.* → He vist la teua amiga Anna.

4. [delante de un complemento directo representado por un pronombre personal] a. *La miraba a ella fijamente.* → La mirava a ella fixament.

5. [delante de un complemento directo en contextos ambiguos] a. *Se insultaban el uno al otro.* → S'insultaven l'un a l'altre.

6. **a que no...** [expresando desafío] a veure si..., vegem si...! *¿A que no me coges?* → A veure si m'agafes?

7. **a que...** [expresando convicción] què t'hi jugues que..., què hi va que... *¿A que llego antes que tú?* → Que t'hi jugues que hi arribe abans que tu?

8. **¿a qué viene?** [expresando recriminación o extrañeza] què vol dir?, què significa? *¿A qué vienen esos morros?* → Què volen dir eixos morros?

abacería f. adrogueria.

abacial adj. abacial.

ábaco m. àbac.

abad m. 1. abat.

2. **como canta el abad, así responde el sagristán** com canta l'abat respon el sagristà.

3. **el abad de lo que canta yanta** de l'altar, en menja el capellà.

abadejo m. 1. [pez] abadejo, bacallà.

2. [ave] reiet.

3. [insecto] cantàrida (f.).

abadengo -ga adj. abadal.

abadesa f. abadessa.

abadía f. abadía.

abajero -ña adj. y m. y f. de la terra baixa.

abajo 1. adv. [debajo] davall, sota.

2. adv. [en la parte baja] baix, a baix.

3. adv. [indicando dirección] avall.

4. interj. a baix.

5. **de arriba abajo** de dalt a baix, daltabaix.

6. **echar abajo** [los planes de uno] capgirar, desbaratar.

7. **echar abajo** [un gobierno, etc.] fer caure, tombar.

8. **echar abajo** [una construcción] derrocar, enderrocar, tirar a terra, tombar, demolir.

9. **echar abajo** [un avión] abatre.

10. **por abajo** [figuradamente] per baix.

11. **por abajo** [físicamente] per davall, per sota.

12. **venirse abajo** afonar-se, ensorrar-se.

abalanzar 1. v. tr. [la balanza] afinar.

2. v. tr. [el peso] equilibrar.

3. v. pron. [lanzar] abalançar-se, llançar-se.

abalastrado -da adj. balustrat -ada.

abalear v. tr. 1. [en agricultura] balejar.

2. [disparar balas] tirotejar, disparar.

abalizar v. tr. abalisar.

abalorio m. 1. [bolita de vidrio perforada] gra de vidre, vidret.

2. pl. [adorno] granadura (f. sing.), granissa (f. sing.).

abancalar v. tr. abancalar.

abanderado -da adj. y m. y f. 1. [persona encargada de llevar una bandera] banderer -a, portabandera, abanderat.

2. [portavoz de una causa, organización, etc.] capdavanter -a, abanderat -ada.

abanderar v. tr. 1. [poner bandera] abanderar.

2. [ir por delante] encapçalar, anar davant (o al capdavant) de.

abanderizar v. tr. y pron. formar bàndols.

abandonado -da adj. 1. abandonat -ada.

2. [descuidado] deixat -ada, desvalaït -ïda.

abandonar v. tr. y pron. abandonar.

abandono m. abandó, abandonament.

abanicar v. tr. y pron. ventar, ventallar.

abanico *m.* 1. [*instrumento*] palmito, ventall.
 2. [*conjunto de opciones o propuestas*] gamma (*f.*), ventall, sèrie (*f.*).
 3. [*en nàutica*] càbria (*f.*).
abanto 1. *adj.* [*en tauromaquia, el toro*] atordit.
 2. *m.* [*alimoche*] aufrany.
 3. *m.* [*ave parecida al buitre*] voltor xicotet.
abatar *v. tr. y pron.* abaratar.
abarca *f.* avarca.
abarcar *v. tr.* 1. abraçar, comprendre, abastar.
 2. **quien mucho abarca, poco aprieta** qui tot ho vol, tot ho perd; no es pot repicar i anar a la processó; qui molt abraça poc estreny.
abaritonado -da *adj.* abaritonat -ada.
abarloar *v. tr.* abarloar.
abarquillamiento *m.* garsament, corbament, enrotllament.
abarquillar *v. tr. y pron.* 1. [*por la presión*] corbar.
 2. [*el cartón, etc.*] enrotllar.
 3. [*por la humedad, el calor, etc.*] garsar, guerxar, bombar.
abarrancar 1. *v. intr. y pron.* [*un barco*] encallar.
 2. *v. tr.* [*la tierra*] abarrancar, aixaragallar.
 3. *v. pron.* [*meterse en un atolladero*] enfangar-se, empantanegar-se, empantanar-se.
abarrotar 1. *v. tr.* [*reforzar con barrotos*] embarrotar, barrotar, barrar, embarrar.
 2. *v. tr.* [*en una embarcación*] abarrotar, estibar.
 3. *v. tr. y pron.* [*llenar completamente*] abarrotar, embotir, omplir {de gom a gom}.
abarrote *m.* 1. [*en una embarcación, fardo pequeño*] balot, fardell.
 2. *pl.* [*viveres*] queviures, quemenjar (*sing.*), ultramarins.
abastecer 1. *v. tr.* [*proporcionar provisiones*] abastir.
 2. *v. pron.* [*procurarse provisiones*] proveir-se.
abastecimiento *m.* abastiment, proveïment.
abasto *m.* 1. [*abastecimiento*] abastiment, proveïment.
 2. [*abundancia*] abundància (*f.*).
abate *m.* mossén, *abbate* [*it.*].
abatible *adj.* abatible.
abatimiento *m.* abatiment.
abatir *v. tr. y pron.* 1. abatir.
 2. [*una tienda, un andamio*] desmuntar, desfer.
abazón *m.* sac (o bossa) bucal.
abdicación *f.* abdicació.
abdicar *v. tr.* abdicar.
abdomen *m.* abdomen.
abdominal *adj.* abdominal.
abducción *f.* abducció.
abducente *adj.* abducent.

abductor -a *adj. y m.* abductor -a.
abecé *m.* 1. [*alfabeto*] abecé, alfabet.
 2. [*libro*] abecedari, beceroles (*f. pl.*).
 3. [*principios*] abecé, beceroles (*f. pl.*).
 4. **no entender (o no saber) el abecé** no saber ni la a, no saber el beabà.
abecedario *m.* abecedari.
abedul *m.* bedoll, beç.
abeja *f.* 1. abella.
 2. **abeja reina (o maestra)** abella reina, eixamenera.
 3. **abeja obrera (o neutra)** abella obrera.
 4. **la oveja y la abeja por abril dan la pelleja** l'abella per l'abril dóna la cera, l'ovella per l'abril dóna la pella.
abejorro *m.* borinot, abellot, abegot.
aberración *f.* aberració.
aberrante *adj.* aberrant.
aberrar *v. intr.* aberrar.
abertura *f.* 1. [*apertura || boquete, grieta*] obertura.
 2. [*entrante del mar en la tierra*] caleta, ansa.
 3. [*de una flor*] desclosa.
abertzale *adj. y m. y f.* *abertzale* [*vasco*].
abetal *m.* avetar, aveteda (*f.*).
abeto *m.* avet.
abierto -ta *adj.* 1. obert -a.
 2. **abierto de par en par** esbarralat -ada.
 3. **en abierto** en obert.
abietáceo -ea *adj. y f.* abietaci -àcia.
abigarrado -da *adj.* 1. [*de colores discordantes*] bigarrat -ada, virolat -ada.
 2. [*mezclado de manera heterogénea*] barrejat -ada, mesclat -ada.
abigarrar 1. *v. tr.* bigarrar.
 2. *v. pron.* barrejar-se, mesclar-se.
abiogénesis *f.* abiogènesi.
abiótico -ca *adj.* abiòtic -a.
abisal *adj.* abissal.
abisinio -ia *adj. y m. y f.* abissini -ínia.
abismado -da *adj.* abismat -ada.
abismal *adj.* abismal.
abismar *v. tr. y pron.* abismar.
abismo *m.* 1. abisme, abís.
 2. **mediar un abismo** haver-hi un abisme.
abjurar *v. tr. e intr.* abjurar.
ablación *f.* ablació.
ablandabrevas *m. y f.* gandul -a, manta.
ablandamiento *m.* ablaniment, estovament, amolliment.
ablandar 1. *v. tr. y pron.* ablanir, estovar, amollir.
 2. *v. intr.* [*disminuir el frío, el viento*] amainar, espassar.
ablativo -va *adj. y m.* ablatiu -iva.

- ablegado** *m.* ablegat.
- ablució** *f.* ablució.
- ablusado -da** *adj.* bufat -ada, bofegat -ada.
- abnegació** *f.* abnegació.
- abnegado -da** *adj.* abnegat -ada.
- abnegar** *v. tr. y pron.* actuar (o comportar-se) amb abnegació, sacrificar-se.
- abobado -da** *adj.* abovat -ada, embadocat -ada.
- abocado -da** *adj.* abocat -ada.
- abocar** *1. v. tr.* [verter] abocar.
2. v. tr. [asir con la boca] embocar.
3. v. tr. y pron. [aproximar] acostar, arrimar.
4. v. intr. [desembocar, ir a parar || comenzar a entrar una nave en un puerto, un canal, etc.] embocar.
5. v. pron. [dedicarse por completo a algo] abocar-se.
- abocetar** *v. tr.* esbossar.
- abochnornar** *1. v. tr.* [el calor] sufocar, asfixiar, acalorar.
2. v. tr. [sentimiento de vergüenza] avergonyir.
3. v. pron. [las plantas] cremar-se.
- abocinar** *v. tr.* eixamplar.
- abofetear** *v. tr.* galtejar, bufetejar.
- abogacia** *f.* advocacia.
- abogado -da** *m. y f.* 1. advocat -ada.
2. abogado del diablo advocat del diable.
- abogar** *v. intr.* advocar.
- abolengo** *m.* 1. [antepasados] avior (*f.*).
2. [ascendencia] llinatge, paratge.
3. de abolengo de nissaga, d'estirp, de tradició, de l'avior.
4. rancio abolengo antiga soca.
- abolición** *f.* abolició, aboliment (*m.*).
- abolicionismo** *m.* abolicionisme.
- abolicionista** *adj. y m. y f.* abolicionista.
- abolir** *v. tr.* abolir.
- abolladura** *f.* 1. [acción de abollar] abonyegament (*m.*), abonyament (*m.*).
2. [efecto de abollar] bony (*m.*), abonyegadura.
3. [adorno] bollament (*m.*).
- abollar** *v. tr.* 1. [hundir una superficie] abonyegar, abonyar.
2. [metales] bollar, embotir.
3. [adornar con bollos] bollar.
- abolsarse** *v. pron.* bufar-se, bofegar-se.
- abombado -da** *adj.* 1. [curvado] bombat -ada.
2. [aturdido] atordit -ida, atabalat -ada.
- abombar** *1. v. tr. y pron.* [dar o adquirir forma convexa] bombar, garsar.
2. v. tr. y pron. [aturdir, atolondrar] atordir, atabalar, atabollar.
3. v. intr. [dar a la bomba] bombar.
- abominable** *adj.* abominable.
- abominación** *f.* abominació.
- abominar** *1. v. tr.* [aborrecer, tener aversión] abominar.
2. v. tr. e intr. [maldecir y condenar algo] renegar, maleir.
- abonado -da** *1. adj. y m. y f.* abonat -ada.
2. adj. [fertilizado] adobat -ada, femat -ada.
3. m. [fertilización] adobament, adobatge.
- abonar** *1. v. tr. y pron.* abonar.
2. v. tr. [fertilizar la tierra] adobar, femar.
3. v. intr. y pron. [el tiempo] abonança.
- abono** *m.* 1. [pago || crédito || suscripción || fianza] abonament.
2. [fertilizante] adob, fertilitzant, guano.
3. [acción de abonar o fertilizar] adobament, adobatge.
- aboquillar** *v. tr.* 1. [abocinar] eixamplar.
2. [achafanar] aixamfranar.
- aboral** *adj.* aboral.
- abordaje** *m.* 1. abordatge.
2. al abordaje a l'abordatge.
- abordar** *v. tr. e intr.* abordar.
- aborigen** *adj.* aborígen.
- aborrecer** *v. tr.* avorrir.
- aborrecible** *adj.* avorrible.
- aborregarse** *v. pron.* 1. [el cielo] aborregar-se, aborrallonar-se.
2. [una persona] aborregar-se, amoltonar-se.
- abortar** *v. intr.* 1. avortar.
2. [las bestias en general] afollar-se.
3. [la cabra] escabridar-se.
4. [la yegua] espoltrar-se.
5. [la marrana] esporcellar-se.
6. [la vaca] esvedellar-se.
7. [fracasar] avortar, fracassar.
- abortista** *adj. y m. y f.* avortista.
- abortivo -va** *adj. y m.* abortiu -iva.
- aborto** *m.* 1. avortament.
2. [de animales] afollament.
3. [feto] avortí, avortó.
4. [engendro, monstruo] esguerro, monstre.
- abotagarse** *v. pron.* botinflar-se, embotornar-se, unflar-se.
- abotargarse** *v. pron.* ⇨ **abotagarse**.
- abotinado -da** *adj.* 1. [zapato] abotinat -ada, tancat -ada.
2. [pantalones] de vora ajustada.
- abotonador** *m.* botonador, tirabotó.
- abotonar** *1. v. tr. y pron.* botonar, cordar.
2. v. intr. [las plantas] borronar, botonar.
- abovedado -da** *adj.* voltat -ada, cobert de volta, amb (o de) volta.

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z